

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-047-6-47>

СУЧАСНИЙ ТРЕНД СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ: МІКРОГЕОГРАФІЯ

Покляцький С. А.

*кандидат географічних наук, старший науковий співробітник
Інституту географії Національної академії наук України*

м. Київ, Україна,

*методист II категорії лабораторії
експериментальних освітніх методик*

Національного центру «Мала академія наук України»

м. Київ, Україна

Проблематика вивчення міст в українській суспільно-географічній науці упродовж останніх десятиріч стрімко увірвалася на п'єдестал топових тем дослідження. Цей ажіотаж, безумовно, викликаний низкою причин. У першу чергу це пов'язано зі світовими трендами розвитку нашої науки. «Хвиля урбаністики», яка наприкінці ХХ століття охопила Північну Америку і Західну Європу, нарешті дійшла і до нас. З іншої сторони, географи-науковці підлаштовуються під запити суспільства, проявляючи маневреність та мобільність в переосмисленні об'єктно-предметного поля.

Фактично, кількість опублікованих праць, захищених кандидатських та докторських робіт, реалізованих наукових проектів, тем та грантів, проведених конференцій і навіть відкриття окремих спеціальностей у закладах вищої освіти перетворили урбаністичний напрям в мейнстрім географічної науки. Масштаби проведених робіт беззаперечно вражають, але з іншої сторони цілком логічно постає питання, а що далі?

Для осмислення майбутніх перспектив, напевно, слід зазирнути в історію розвитку суспільної географії незалежної України. Цей період фактично нараховує три десятиліття, які умовно можна розділити на три етапи і кожен з них має своє чітко виражене об'єктне поле.

I етап або так звані 90-і, по суті був відголосом радянської моделі розвитку науки. Ключову увагу суспільні географи приділяли дослідженню «економічних районів», які були актуальними у Радянському Союзі. З часом стало зрозуміло, що модель управління «зверху-вниз», тобто від більших територіальних одиниць до менших, підходить або ж для високорозвинених країн, або ж для тих, які мають проблеми з

демократією. Україна, як молода держава, досі перебуває в процесі побудови демократичного суспільства, а економічний стан нашої країни бажає бути кращим. Тому, цілком зрозуміло, що актуальність дослідження даної одиниці була під питанням, як тоді, так і наразі, оскільки в адміністративно-територіальному устрої нашої країни «економічні райони» не сформовані до сих пір.

II етап або ж перше десятиліття 2000-х, означився намаганнями визначити вектор розвитку як української науки, так і економіки країни в цілому. У цих пошуках суспільні географи здебільшого переорієнтувалися на «область» як ключовий об'єкт дослідження. Одиниця, зафіксована лише в думках, а і на папері, мала би дати новий поштовх. Водночас, проблема економічного розвитку країни не була вирішена, а тому і подібні дослідження попри їх реальну актуальність були не затребувані. Цей етап дав чітке розуміння (особливо для старшого покоління науковців) того, що найближчими десятиліттями не варто очікувати замовлень з боку держави.

III етап або ж 2010–2020 рр. – перший період в у новітній українській суспільній географії, коли ми намагалися піти на випередження загальнодержавним процесам у країні. Цьому сприяла низка причин, є зокрема, розуміння економічного стану країни, вектору української науки, а також глибокий аналіз розвитку географії у світі.

По-перше, ми дійшли розуміння, що вирішення більшості проблем у нашій країні відтермінуються на невизначений період у зв'язку з постійними економічними проблемами. У такому випадку питання впровадження реформ «зверху-вниз» апіорі не можливі. Для нашої країни ідеальним є впровадження реформ на місцях, які б з часом давали позитивний ефект на більші територіальні одиниці.

По-друге, реформування науки, про яке вже серйозно велася мова, вказувало нам на переорієнтацію у бік досліджень, які були б затребувані з боку держави. Питання реальних впроваджень поставало все більш гостро. Це, в свою чергу, безумовно наводило на думку про те, що менший територіальний об'єкт дає більше шансів на практичне втілення результатів.

По-третє, технічний прогрес дав змогу суттєво покращити знання з розвитку світової географії. Доступний інтернет, онлайн-перекладачі та в цілому відкриття різноманітних баз даних дозволили ознайомитися з актуальними темами дослідження в європейському та північноамериканському просторах.

Відповідно, моментами розуміючи, моментами інтуїтивно, ми зазначили вектор об'єктного поля в суспільній географії – від більших

територіальних одиниць до менших. По суті, зробивши аналіз, ми фактично оминули дослідження «районів» і відразу ж перейшли до категорії «місто».

Здавалося, що ми нарешті потрапили в «яблучко» і йдемо в ногу з тими реформами, які почали відбуватися в Україні. У державі було створено Міністерство розвитку громад та територій, проводиться адміністративно-територіальна реформа, в ході якої продовжується процес утворення об'єднаних територіальних громад, а також розглядається законопроект про агломерації. Власне, акцент на менших територіальних одиницях з боку держави важко не помітити.

Водночас, саме в цей період МОН України нарешті вибудувало «модель» розвитку української науки. Згідно даної моделі наука поступово позбувається державного фінансування і бере курс на комерціалізацію. Постає мова про дослідження, які приносять прибутки і як мінімум дають соціальну значущість [1]. А це в свою чергу відкриває для суспільної географії новий етап досліджень, який для нас моментами не зрозумілий і суперечливий.

Окрім великого багажу теоретико-методологічних напрацювань на третьому етапі географи почали налагоджувати співпрацю з певними урядовими і неурядовими організаціями. Ми змогли серйозно перелаштуватися в плані функціональних обов'язків, більшість відкрила для себе світ наукового менеджменту і маркетингу. Проте, нам ще дуже далеко від простої співпраці до реальних проектів з управлінськими структурами в контексті практичних застосувань результатів досліджень. Низька ефективність впровадження результатів суспільно-географічних досліджень поряд із конкуренцією з боку регіональної економіки не дозволяють представникам суспільної географії гідно конкурувати на ринку наукових вітчизняних і міжнародних проектів [2].

Географи знову перебувають в ситуації коли слід рухатися далі. Хочемо ми того чи ні, але процес перегортання сторінки вже запущений. Аналізуючи попередні дані, ситуацію у світі та в країні загалом, не важко здогадатися, що вектор залишається вірним і незмінним – «від більших територіальних одиниць до менших». Фактично, наразі ми вже говоримо про повноцінний перехід до «мікрогеографії». Цей напрям дозволить: відкрити нові можливості в практичному втіленні результатів; покращити візуальний контакт з досліджуваним об'єктом; збагатити методичну основу; підсилити менеджерську та маркетингову функції сучасних науковців. Даний перехід безумовно відкриє перед нами нові перспективи.

Література:

1. Руденко Л.Г., Маруняк С.О., Черваньов І. Г. Географія: актуалізації на тлі світових трендів. Укр. геогр. журн. 2018. № 2. – С. 17–25.
2. М.О. Барановський. Сучасні проблеми розвитку суспільної географії: криза ідей чи власні прорахунки. Географічна наука та освіта: від констатації до конструктивізму: Зб. наук. праць. – К., 2018. – С. 15–17.